

Biblioteksplan

För de kommunala
biblioteken i Borlänge

Verksamhetsåren 2022–2025

BORLÄNGE

Inledning

Alla kommuner har enligt svensk lag i uppdrag att anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Biblioteksplanen är ett politiskt styrdokument som dels beskriver hur kommunen organiserar sin samlade biblioteksverksamhet i form av folkbibliotek och skolbibliotek, dels anger riktlinjer och prioriteringar för utvecklingen av folk- och skolbiblioteksverksamheten i Borlänge kommun under 2022–2025.

Planen ligger till grund för det arbete som sker på biblioteken i Borlänge, och även för det samarbete som bedrivs mellan Borlänge bibliotek och övriga kommunala verksamheter, externa aktörer och i det regionala samarbetet mellan biblioteken i Dalarna samt nationellt.

Borlänge kommuns vision och värdegrund

Borlänge ska vara Sveriges trevligaste stad. I Borlänge bor och verkar trevligt folk. Här finns utrymme för olika personligheter, åsikter, viljor och kreativa krafter – själva grunden till människors möjlighet att trivas och utvecklas.

I Borlänges strategiska plan finns tre visionsområden som beskriver hur Borlänge ska vara en hållbar kommun att leva och verka i:

- *Ett socialt hållbart Borlänge. Ett Borlänge där människor lever ett gott liv med jämlika och jämställda förutsättningar för hälsa, trygghet och lärande.*
- *Ett ekonomiskt hållbart Borlänge. Ett innovativt Borlänge som växer och utvecklas på ett balanserat sätt.*
- *Ett ekologiskt hållbart Borlänge. Ett Borlänge som tar ansvar för miljön både nu och i framtiden.*

Borlänge kommuns värdegrund utgör det förhållningssätt som alla kommunens medarbetare och politiker ska bära med sig och lever efter i sitt dagliga arbete:

- *Jag finns här för Borlängebon*
- *Jag gillar utmaningar*
- *Jag möter varje människa med öppenhet*

All folk- och skolbiblioteksverksamhet i Borlänge tar avstamp i kommunens vision och värdegrund.

BORLÄNGE

Uppdrag och styrdokument

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

(Bibliotekslag, SFS 2013:81, 2 §)

Biblioteksverksamheten i Borlänge kommun styrs främst av bibliotekslagen och skollagen (Skollag SFS 2010:800). Det finns även ytterligare ett antal lagar och styrdokument som påverkar bibliotekens verksamhet:

- *IFLA:s och Unescos internationella biblioteksmanifest*
- *Barnkonventionen (SFS 2018:1197)*
- *Språklagen (SFS 2009:600)*
- *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)*
- *Läroplan för grundskolan, Lgr11, och Läroplan för gymnasiet, Gy11*
- *Utkastet till Nationella biblioteksstrategin Demokratins skattkammare*
- *Region Dalarnas biblioteksplan 2019–2022*
- *Strategisk plan för Borlänge kommun 2020–2023*
- *Kultur- och fritidsnämndens nämndplan 2021*

Uppföljning

Kungliga biblioteket är den myndighet som regeringen har utsett för uppdraget att tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur biblioteksplanerna har utformats och hur de använts.

På Borlänge bibliotek kommer biblioteksplanen att följas upp inom den fortlöpande verksamhetsutvecklingen. Vid planperiodens slut kommer utvärdering och revidering att göras på initiativ av bibliotekschefen. Även skolbiblioteksverksamheten kommer att inkluderas i processen.

Folkbibliotek – nuläge

Folkbiblioteket i Borlänge kommun ingår i samhällsbyggnadssektorns kultur- och fritidsverksamhet. Kultur- och fritidsnämnden är ansvarig nämnd. Borlänge biblioteks huvudbibliotek ligger på Sveatorget i centrum och har vanligtvis öppet sex dagar i veckan.¹ Till Borlänge bibliotek hör även två biblioteksfilialer som är öppna för allmänheten: Kvarnsveden, som har öppet fem dagar i veckan, och Torsång, som har öppet en dag i veckan. Bibliotekets webbplats ger tillgång till e-medier och digitala tjänster dygnet runt.

I enlighet med bibliotekslagen riktar sig Borlänge biblioteks verksamhet till alla. Som mötesplats och en del av det offentliga rummet fyller biblioteket en viktig funktion. På biblioteket får människor möjlighet att självständigt söka och värdera information för att därigenom bilda sig en egen uppfattning. Det skrivna ordet, litteratur och läsning har en central ställning på biblioteket. Biblioteket erbjuder avgiftsfria lån av fysiska och digitala medier. Samlingarna förnyas fortlöpande för att möta kommunbefolkningens behov.

Ett prioriterat uppdrag är att ge uppmärksamhet åt barn och unga, något som förstärktes år 2020 då barnkonventionen blev svensk lag. Biblioteket har även ett särskilt ansvar för de övriga grupper som nämns i bibliotekslagen: personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska samt de nationella minoriteterna.² I Borlänge har cirka 25 procent av alla kommuninvånare utländsk bakgrund, vilket medför stora behov av böcker för att lära sig svenska, lättläst litteratur och böcker på olika språk. Borlänge är finskt förvaltningsområde vilket ger ett extra fokus på det finska språket och den sverigefinska kulturen.

Borlänge bibliotek är involverat i samverkan på nationell, regional och lokal nivå. Nationellt sker samverkan med andra bibliotek genom Libris, den nationella bibliotekskatalogen. Inom Region Dalarna samverkar biblioteket med andra bibliotek kring medieförsörjning, personalutbildningar och tekniska frågor. Lokalt sker samverkan med andra kommunala verksamheter, studieförbund, föreningar och civilsamhället, till exempel i frågor om programverksamhet och medieförsörjning.

I den nära framtiden kommer Borlänge bibliotek att ingå i Dalabiblioteken, ett samarbete mellan biblioteken i Dalarnas 15 kommuner. Syftet är att erbjuda ännu bättre biblioteksservice, med en gemensam webbplats, bibliotekskatalog och bibliotekskort för alla i Dalarna. Medarbetare på Borlänge bibliotek ingår i flera olika utvecklingsgrupper under Dalabibliotekens paraply.

Med medel från Kulturrådets satsning Stärkta bibliotek genomförde Borlänge bibliotek under 2019–2020 en kartläggning av behov av biblioteksverksamhet i västra Borlänge. Ytterligare medel söktes därefter för att anställa en somalisktalande biblioteksguide. Somalisktalande personer är den största gruppen i Borlänge med annat modersmål än svenska och läsfrämjande insatser riktade till denna grupp är prioriterat. Biblioteksguidens tjänst löper från augusti 2020 till augusti 2022 med uppgift att sprida information om biblioteket samt hålla i läsfrämjande aktiviteter. Biblioteket har erhållit medel från Stärkta bibliotek för ytterligare ett års anställning av biblioteksguiden 2022–2023.

¹ Under pandemin 2020–2021 begränsades öppethållandet. November 2020–juni 2021 höll biblioteket sina lokaler stängda för allmänheten, men behöll möjligheten att reservera och hämta ut lån genom en sidoingång till biblioteket.

² De nationella minoritetsspråken i Sverige är finska, jiddisch, meänkieli, romani och samiska.

Folkbibliotek – utvecklingsområden 2022–2025

Med utgångspunkt i kommunens strategiska plan, lagstiftning och omvärldsanalys har tre utvecklingsområden definierats för Borlänge bibliotek under de kommande åren:

- *Läsfrämjande*
- *Digitalisering*
- *Ett bibliotek för alla*

Till varje utvecklingsområde har ett antal verksamhetsmål formulerats. Dessa kommer att planeras, konkretiseras och utvärderas årligen.

Läsfrämjande

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen främja läsning och tillgång till litteratur. Språket är en grundläggande rättighet och en förutsättning för att människor ska kunna vara en del av samhället. Den fria och kreativa läsningen har ofta stor betydelse för människors utveckling och identitetsskapande. I bibliotekets uppdrag ingår även att stärka och synliggöra litteraturen som konstnärligt uttryck. Alla Borlänges invånare, oavsett behov, ska ha bästa möjliga tillgång till läsning inom alla tänkbara medier och format.

Borlänge bibliotek ska under 2022–2025:

- Inspirera till läsning genom att exponera olika sorters litteratur, språk och genrer i biblioteksrummet och genom bibliotekets digitala kanaler.
- Ordna författarbesök, föreläsningar och läsfrämjande aktiviteter, gärna i samverkan.
- Initiera uppsökande verksamhet mot vuxna med annat modersmål än svenska samt genomföra läsfrämjande aktiviteter för Borlängebor med utländsk bakgrund, bland annat genom biblioteksguidens arbete.
- Arbeta för att hitta och utbilda ledare till bokcirklar.
- Vara delaktigt i Språkslingan Dalarna, en samverkansprocess som drivs av Länsbibliotek Dalarna med bibliotek, barnhälsovård och förskolor som de stora aktörerna. Sedan 2021 finns Borlänge med som en av pilotkommunerna att särskilt arbeta med fokus på familjer med annat modersmål än svenska.
- Samverka med förskolor och skolor kring boklån, lässtimulans och läsutveckling.
- Samverka med skolbiblioteken genom bibliotekets skolbibliotekscentral.
- Arrangera läsfrämjande aktiviteter för barn och unga. Utifrån barnkonventionen verka för barns och ungas delaktighet i valet och utformningen av evenemang och aktiviteter.
- Genom tjänsten Boken kommer förmedla böcker i anpassade format till äldreboenden och gruppboendestäder.
- Synliggöra litteratur på de nationella minoritetsspråken på biblioteket, framför allt finska, med skyltningar och arrangemang.
- Samverka för läsfrämjande inom Dalabiblioteken.

Digitalisering

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. De faktorer som främst påverkar digital delaktighet är ålder, funktionsvariationer, utbildning, modersmål och inkomst. Biblioteket har en viktig funktion i att minska det digitala utanförskapet i samhället, vilket är en avgörande demokratifråga.

Borlänge bibliotek ska under 2022–2025:

- Verka för att minska digitala klyftor genom att erbjuda tillgång till digital teknik och handledning i daglig biblioteksservice.
- Leda en nystartad arbetsgrupp för digital delaktighet i kommunen. Syftet är att arbeta för att alla Borlängebor ska ha samma tillgång till och hjälp med digitala tjänster.³
- Samverka med olika verksamheter för att bidra med digital hjälp. Borlänge bibliotek samarbetar sedan 2019 med en gymnasieskola där elever håller i bibliotekets IT-hjälp.
- Genom arrangemang riktade till prioriterade grupper utbilda om de förmågor som krävs för att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information.
- Fortsätta utveckla bibliotekets webbsida samt ytterligare synliggöra bibliotekets digitala tjänster i bibliotekslokalen och på webben.
- Erbjud tillfällen för barn och unga att bekanta sig med digital teknik på ett lekfullt sätt.
- Samverka kring digital kompetens, medietillgång och digitala tjänster.
- Avsätta tid för utbildning och kollegialt lärande för att höja personalens digitala kompetens.

Ett bibliotek för alla

Borlänge bibliotek ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Människor kommer till biblioteket av olika anledningar: vissa med specifika behov av bibliotekets tjänster och utbud, andra för att mötas eller kanske bara vila en stund. Men långt ifrån alla känner till vad biblioteket har att erbjuda. Biblioteket behöver göra sig tillgängligt för en större grupp människor.

Borlänge bibliotek ska under 2022–2025:

- Tillhandahålla en trygg, tillgänglig och inbjudande biblioteksmiljö med generösa öppettider.
- Samverka med andra kommunala verksamheter samt med föreningsliv, studieförbund och andra aktörer.
- Tillhandahålla information på olika språk, både i biblioteksrummet och på bibliotekets webbplats.

³ I arbetsgruppen ingår representanter från olika kommunala verksamheter.

- Utveckla och permanenta konceptet med så kallade brobyggare, personer med språkkunskaper och kulturell förståelse som kan fungera som ambassadörer för biblioteket.
- Genomföra en kartläggning av bibliotekets verksamhet enligt barnkonventionen.
- Undersöka vilka önskemål som finns på biblioteksverksamhet inom målgruppen tonåringar.
- Marknadsföra tillgängliga medier för personer med funktionsnedsättning och se till att bibliotekets digitala kanaler uppfyller alla krav på tillgänglighet.
- Sträva efter ökad dialog med kommuninvånarna samt synliggöra biblioteket som resurs för lokalsamhället.
- Marknadsföra bibliotekets kostnadsfria digitala tjänster som böcker, tidningar, film och släktforskning.
- Verka för att stärka bibliotekets roll i Borlänges kulturliv.
- Uppmärksamma att det år 2022 är 50 år som Borlänge bibliotek stått vid Sveatorget i allmänhetens tjänst.

Skolbibliotek – nuläge

Skolbiblioteken i Borlänge kommun hör till verksamheterna för grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning inom kommunens bildningssektor. Ansvariga nämnder är barn- och utbildningsnämnd samt gymnasie- och arbetsmarknadsnämnd.

Från hösten 2021 finns 18 skolenheter inom grundskolan och 6 inom gymnasieskolan. På 17 av 18 grundskoleenheter finns boksamlingar, den 18:e har sin boksamling placerad på en närliggande skola. De flesta skolor har en lokal organiserad för skolbiblioteket, men flera skolor är trångbodda och några har behövt använda biblioteket som klassrum. Vid alla nybyggnationer av skolor planeras lokal för skolbibliotek.

I dagsläget har endast två grundskolor genom samordning tillgång till en heltidsanställd biblioteksassistent. På övriga skolor är ansvaret tilldelat personal och tiden för uppdraget varierar. De flesta skolbibliotek har ett biblioteksdatasystem och därigenom en datoriserad katalog med möjlighet att registrera lån via dator. Sex av skolorna har inget biblioteksdatasystem, saknar därför katalog och har ingen registrering av lån.

Skolbibliotekens samverkan med folkbiblioteket sker genom huvudbibliotekets skolbibliotekscentral som tillhandahåller gruppuppsättningar av böcker och hjälp med inköp efter skolornas behov. Då skolbiblioteken har ett annat biblioteksdatasystem än folkbiblioteket finns endast en begränsad möjlighet att hjälpa skolbiblioteken med deras datasystem. För skolbibliotekscentralens finansiering svarar i dagsläget folkbiblioteket.

Kommunens samtliga gymnasieskolor har god tillgång till skolbibliotek med hög tillgänglighet för eleverna. Vuxenutbildningen i Borlänge tillhandahåller inget eget skolbibliotek, vilket heller inte är ett lagkrav.

BORLÄNGE

Skolbibliotek – utvecklingsområden 2022–2025

Bibliotekslagen och skollagen slår fast att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. Borlänge kommuns mål är att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek i egna lokaler eller inom rimligt avstånd som en del av elevernas utbildning för att nå läroplansmålen. Skolbiblioteken ska omfatta böcker, såväl facklitteratur som skönlitteratur, samt informationsteknik och andra medier.

Skolbiblioteksverksamheten ska under 2022–2025:

- Inventera grundskolebiblioteken utifrån utbud, utrustning och tillgänglighet.
- Se till att alla skolor har ett digitalt katalog- och lånesystem.
- Ta fram en plan för att utveckla de befintliga skolbiblioteken ur perspektiven
 - *Läsfrämjande*
 - *Digitalisering*
 - *Ett bibliotek för alla*